

به نام خدای محمد (صلی الله علیه و آله و سلم) پیامبر اعظم که با آموزه های دینی اش توحید را به اتمام و اکمال رسانید و توحید ناب و خالص را در عصری که شرک اعتقادی و عملی سیره‌ی مردم شده بود عرضه نمود، و بشر را از شرک های خفی و جلی و انواع بت پرستی های جاهلیت قرون مختلف رهانید.

پیامبری که برای نجات انسان از شرک ، و هدایت و بیدار کردن فطرت توحیدی او حرجیص بود و سلام و صلووات بر حجت بر حق خداوند حضرت بقیه الله الاعظم (ارواحنا و ارواح العالمین لتراب مقدمه الفداء)

موضوع تحقیق حاضر مظاهر شرک در عصر کنونی است. خداشناسی و خداپرستی از مهم ترین گرایش های فطری است که در نهاد انسان قرار دارد. انسان از همان نخستین سال های تولد ، به دنبال خدادست ، اما چه بسا در این مسیر به انحراف رفته و در یافتن مصدق این نیاز خویش، خطای می نماید و به جای اعتقاد به خدای یگانه ، به سمت خدایان باطل کشیده می شود ، لذا انبیاء آمدند تا این میل فطری انسان ها را در مسیر صحیح هدایت نمایند و کلمه‌ی «لا اله الا الله» را برای بشر روشن سازند . با این وجود می بینیم که در هر زمان و دوره ای که مردم از دستورات انبیاء فاصله گرفته و به غفلت دچار شده اند دستخوش فریب شیاطین قرار گرفته و از لوای توحید خارج شده اند . در هر دوره و عصری این شیاطین با برنامه ها یی متناسب با ظرفیت و گرایش های همان دوره دست به کار شده و مردم را از مسیر اصلی توحید خارج کرده اند . زمانی مردم را به پرستش بت و زمانی به پرستش خورشید و ستاره دعوت می کردند ، اما امروزه این دعوت ها با توجه به آگاهی های مردم رنگ و بوی دیگری به خود گرفته است. آن ها تحت عنوانی جذاب و حتی عنوانی مذهبی و دینی مردم را به سمت شرک سوق می دهند، یعنی با یک هجوم خاموش و با یک عنوان و قالب دینی ، افکار غیر دینی ، غیر الهی و شرک آلود را به مردم القاء می نمایند.

امروزه شرک و بت پرستی به گونه ای مدرن گریبان گیر افراد جامعه شده است. شاید به جرأت بتوان گفت که گرایش به یکسری عرفان ها که اخیراً باب شده است از مصادیق گرایش به همین شرک درون است که این امر به دنبال فقدان معنویت در جوامع و وجود میل فطری انسان ها به خداوند صورت گرفته است.

هدف از ارائه‌ی این تحقیق معرفی شرک به صورت بیان مصادیق آن است یعنی این که بیان شود در عصر حاضر چه چیزهایی مظاهر و مصادیق شرک به حساب می آیند تا به این وسیله آگاهی لازم برای دوری از این مصادیق حاصل شود .

با مراجعه به کتاب های کلامی می توان با مفهوم توحید و شرک و اقسام آن ها آشنا شد و کتاب های اخلاقی نیز بیان کرده اند که انسان در رفتارهای خویش باید چگونه عمل نماید تا گرفتار شرک نشود، اما در این تحقیق

سعی شده است که برخی مظاهر شرک در عصر حاضر به صورت جزئی و مصدقی مورد بررسی قرار گیرد ، تا عقاید شرک آلود برخی از این عرفان ها روشن شود تا موجب بیداری اذهان شده و از گرایش آن ها به سوی این نوع از عرفان ها جلوگیری نماید.

این تحقیق به اعتبار موضوع دینی ، به اعتبار جمع آوری مطالب کتابخانه ای، به اعتبار راهبرد توصیفی و تحلیلی، و به اعتبار راهکار توسعه ای است.

این تحقیق در چهار فصل تهیه و تنظیم شده است که در فصل اول به بررسی مفهوم شرک و اقسام آن پرداخته شده است . در فصل دوم به یکسری علل و عواملی که موجب گرایش به شرک می شوداز جمله: انحراف از فطرت، وجود حاکمان ناصالح ، ایجاد اختلاف بین ادیان و هواپرستی ، بی هویتی، صهیونیسم ، تقلید کورکورانه و ... اشاره شده است. در فصل سوم هم به معرفی و بررسی برخی از مظاهر شرک در عصر کنونی از جمله: عرفان های سای بابا، اوشو، عرفان حلقه، دالایی لاما و ... پرداخته شده است. و در آخر به آسیب هایی که از جانب این مصاديق شرک جامعه را تهدید می کند اشاره شده است و پیشنهاداتی ارائه شده که امیدواریم مورد توجه قرار گیرد.

# **فصل اول : مفهوم شناسی**

مفهوم شرك در مقابل توحيد قرار دارد چرا که توحيد اعتقاد به وحدت و يگانگي خداست در حالی که شرك اعتقاد به تعدد، مشاركت و انكار وحدت و يگانگي اوست.<sup>۱</sup>

بنابراین لازم است برای فهم بهتر و دقیق تر شرك ابتدا مختصري درباره‌ی توحيد و اقسام آن بحث کنیم و از مقایسه‌ی اقسام توحيد و اقسام شرك ، با معنای شرك بیش تر آشنا شویم.

اساسی ترین و عمیق ترین مسأله عقیدتی توحيد است.

## ۱ - مفهوم توحيد

### الف - تعریف توحيد

توحيد از (وَحْدَة) به معنای يگانه گردانیدن و حکم به واحد بودن شیء است. توحيد یعنی نفی شريك ، کلمه‌ی توحيد کلمه‌ی اخلاص هم نامیده شده چون کسی که با اقرار و اعتقاد به مسک پیدا کند ، مخلص است و همچنین گفته شده هر کی سوره‌ی توحيد را با تعظیم بخواند مخلص است . از حضرت امام رضا عليه السلام در مورد توحيد سوال شد ؟ امام (عليه السلام) فرمودند: کسی که قل هو الله احد را بخواند و ايمان به آن داشته باشد قطعاً توحيد را شناخته است . سائل گفت: چگونه توحيد را بخواند ؟ امام رضا (عليه السلام) فرمود: همان طور که مردم می خوانند و اضافه کند کذلک الله ربی کذلک الله ربی <sup>۲</sup>

«وَحَدَّ اللَّهُ بِهِ مَعْنَى أَيْنَ كَهْ بِهِ خَدَاوَنْدَ اقْرَارَ كَرَدَ وَ ايمَانَ آوَرَدَ بِهِ اينَ كَهْ او وَاحِدَ است. (وَحَدَ الشَّيْءُ: يَعْنِي او را يَكِيْ قَرَارَ دَادَ، وَاحِدَ از صَفَاتِ خَدَاوَنْدَ است وَ مَعْنَى آنَ يَعْنِي خَدَاوَنْدَ دَوْمَى نَدَارَدَ. وَاحِدَ بِهِ مَعْنَى اَحَدَ وَقْتَيْ گَفْتَهْ مَى شَوَدَ كَهْ (فَلَانُ لَا وَاحِدَ لَهُ يَعْنِي بِرَاهِي او نَظِيرِي نِيَسَتَ). توحيد بِهِ مَعْنَى اعتقاد بِهِ يگانگي خَدَاوَنْدَ وَ مَوْحِدَ كَسِيْ اَسَتَ كَهْ اعتقاد بِهِ يگانگي خَدَاوَنْدَ دَارَدَ.<sup>۳</sup>

(وحد، واحد در اصل به معنای چیزی است که جزء نداشته باشد سپس به عنوان وصف در مورد هر چیزی به کار رفته است مانند: «لَنْ نَصْبِرَ عَلَى طَعَامٍ وَاحِدٍ..»<sup>۷</sup> \* «كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً»<sup>۸</sup> \* «إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً»<sup>۹</sup>

<sup>۱</sup>. محمد ، سعیدی مهر ، آموزش کلام اسلامی ، ج ۱ ، ص ۱۵۶-۱۵۹

<sup>۲</sup>. سید مصطفی حسینی دشتی ، معارف و معارف ، ج ۳ ، ص ۷۱۰

<sup>۳</sup>. فخرالدین الطريحي ، مجمع البحرين ، ج ۲ ، ص ۱۵۸

<sup>۴</sup>. ابراهيم انيس و ديگران ، معجم الوسيط ، ۲ جلد در يك جلد ، ص ۱۰۱۶

<sup>۵</sup>. همان ، ص ۱۰۱۷

<sup>۶</sup>. احمد سیاح ، فرهنگ بزرگ جامع نوین ، ج ۴-۳ ، ص ۱۶۸۴ و آذرتابش آذرنوش ، فرهنگ معاصر عربی - فارسی ، ص ۷۳۷

<sup>۷</sup>. بقره ۶۱/۶

<sup>۸</sup>. بقره ۲۱۳/۵

<sup>۹</sup>. پیس/۲۹

«مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٌ»<sup>۱</sup> و هنگامی که واحد وصف برای خدا واقع شود به معنای عدم تجزی و تکثر و یکتا و یگانه بودن خداوند است «ما مِنِ إِلَهٍ إِلَّا إِلَهٌ وَاحِدٌ»<sup>۲</sup> «هُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ»<sup>۳</sup> «إِنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ»<sup>۴</sup>)

توحید به معنای یگانگی خداوند و منحصر به فرد دانستن خدا، و نه یکی دانستن خدا، معنای توحید این نیست که بگوئی خدا یکی است و دو تا نیست، بلکه توحید به این معنی است که خدا تک است و مثل و مانند ندارد، حتی ضد هم ندارد.<sup>۵</sup>

#### ب- اقسام توحید<sup>۶</sup>

اول - توحید ذات: یعنی ذات خداوند یگانه است؛ نه این که خداوند یکی هست و دو تا نیست. زیرا در تفسیر اول شبیه و مثل و مانندی برای خداوند تصوّر نمی شود، ولی در در تفسیر دوم شبیه و مثل و مانند برای خداوند تصوّر می شود، هر چند وجود خارجی ندارد. بدین جهت آیه اول سوره توحید (فُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) اینگونه تفسیر می شود که: (لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُواً أَحَدٌ) هیچ مثل و مانندی ندارد و تصوّر نمی شود.

دوم - توحید صفات: تمام صفات خداوند متعال به یک حقیقت بازمی گردد. در مورد خداوند صفت علم جدای از قدرت خداوند نیست و صفت قدرت جدای از شجاعت نیست و صفت ازلیت جدای از علم و قدرت و شجاعت نمی باشد؛ اما در مورد انسان ممکن است گفته شود علم او در روح اوست و شجاعت و قدرتش در بازو اش و مهر و عطوفت او در قلبش می باشد. ولی در مورد خداوند چنین نیست؛ بلکه تمام ذات او علم است و تمام ذاتش قدرت است و تمام ذاتش حیات و ....

سوم - توحید افعال: هر فعل و حرکت و پدیده ای در جهان رخ دهد از سوی خداوند است و هیچ چیزی بدون اذن و اراده خداوند تأثیرگذار نیست؛ «لَا مُؤْتَرٌ فِي الْوُجُودِ إِلَّا اللَّهُ»، اگر آتش هم می سوزاند به فرمان خداست؛ بدین جهت، آتشی که ابراهیم خلیل در آن انداخته می شود، آن حضرت را نمی سوزاند؛ چون چنین اجازه ای از ناحیه خداوند به او داده نشده بود. و اگر آب هم آتش را خاموش می کند، آن هم با اذن و اراده خداوند تأثیر می گذارد. بنابراین، ما هر کاری کنیم به فرمان خداوند است؛ چرا که خدا به ما اختیار داده، تا انتخاب کنیم؛ قدرت، عقل،

<sup>۱</sup>. اعراف/۱۸۹

<sup>۲</sup>. مائدہ/۷۳

<sup>۳</sup>. رعد/۱۶

<sup>۴</sup>. نحل/۵۱

<sup>۵</sup>. حسین بن محمد، راغب اصفهانی، مفردات الفاظ القرآن

<sup>۶</sup>. محمد ابن بابویه ، عیون اخبار الرضا، ص ۲۰۳

<sup>۷</sup>. ر.ک، جعفر ، سبحانی ، سیمای عقاید شیعه، صص ۵۵-۶۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

موضوع تحقیق حاضر بررسی مظاهر شرک در عصر کنونی است. شرک در مقابل توحید و اعتقاد به یگانگی خداوند قرار دارد و همان طور که توحید دارای اقسام متعددی است، برای شرک نیز اقسام مختلفی ذکر شده است.

هدف از ارائه‌ی این تحقیق بررسی علل و عوامل گرایش به شرک و همچنین معرفی برخی از مظاهر شرک در عصر کنونی است تا بدین وسیله نقاب از چهره‌ی برخی از عناصر برداشته شود. عواملی که عقاید شرک آلود خود را تحت قالب‌های عرفان‌های دینی و عناوین جذاب به خورد مردمی می‌دهند که تشنی‌ی معنویت‌اند. در این عصری که غبار شرک بر چهره‌ی زیبای معنویت و عرفان نشسته است، کنار زدن این غبار، ضروری و وظیفه‌ی هر انسان موحدی است، تا شاید از این رهگذر قشر جوان بهتر بتواند راه را از بیراهه تشخیص دهد و مسیر کمال و تعالی را به سمت خداوند متعال طی نماید.

در این تحقیق به سوالاتی از قبیل: مفهوم شرک چیست و اقسام آن کدام است؟ چه عوامل و زمینه‌هایی در گرایش به شرک موثرند؟ مظاهر و مصاديق شرک در عصر حاضر چه چیزهایی هستند؟ چه آسیب‌هایی از جانب این عوامل جامعه‌ی اسلامی را تهدید می‌کند؟ پاسخ داده شده است.

این تحقیق به اعتبار موضوع دینی، به اعتبار جمع آوری مطالب کتابخانه‌ای، به اعتبار راهبرد توصیفی و تحلیلی و به اعتبار راهکار توسعه‌ای است.

در جریان این تحقیق نتایجی به دست آمد که قابل تأمل است چرا که این فرقه‌ها علی رغم ادعای معنویت دارای انحرافات عقیدتی و عملی هستند که در این نوشتار بیان شده، به طور اجمالی: وهابیت اعتقاد به جسمانیت خداوند دارد، برخی از فرقه‌ها دین را خرافه می‌دانند و قائل به پلورالیسم هستند، کارهای بیهوده و خلاف از قبیل ارتباط با جن، درمان با روش‌های شیطانی، جعل مدرک و عنوان و ترویج بی‌بند و باری و فحشا، از جمله فعالیت‌های این فرقه‌ها می‌باشد. این فرقه‌ها اعم از این که علی الظاهر منشأ دینی یا غیر دینی داشته باشند در اعتقاد یا عمل یا هر دو چهار نوعی شرک هستند.

کلید واژه: توحید، شرک، مظاهر، فرقه و عرفان.

## فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۳	فصل اول : مفهوم شناسی
۴	۱ - مفهوم توحید
۴	الف - تعریف توحید
۵	ب - اقسام توحید
۵	اول - توحید ذات
۵	دوم - توحید صفات
۵	سوم - توحید افعال
۶	چهارم - توحید عبادت
۶	۲ - مفهوم شرک
۶	الف - تعریف لغوی
۷	ب - تعریف اصطلاحی
۸	ج - اقسام شرک
۱۰	اول - شرک ذاتی
۱۰	دوم - شرک صفاتی
۱۰	سوم - شرک افعالی
۱۰	یک - شرک در خالقیت
۱۰	دو - شرک در ربویت
۱۱	سه - شرک در عبادت

۱۱.....	چهار - شرك در طاعت.
۱۲.....	فصل دوم: برخی از علل گرایش به شرك.
۱۳.....	۱- اعتقادی.
۱۴.....	الف - شناخت نادرست از خداوند و نقش او در هستی.
۱۵.....	ب - انحراف از فطرت.
۱۶.....	۲- سیاسی.
۱۷.....	الف - حاکمان ناصالح.
۲۱.....	ب - ایجاد اختلاف میان ادیان.
۲۴.....	ج - صهیونیسم.
۲۵.....	۳- عوامل فرهنگی.
۲۵.....	الف - رسانه.
۲۹.....	ب - تغییر سبک زندگی.
۳۰.....	۴- اخلاقی.
۳۰.....	الف - هوای پرستی.
۳۳.....	ب - تقلید کورکورانه.
۳۵.....	ج - بی هویتی.
۳۷.....	فصل سوم: برخی از مصاديق شرك.
۴۰.....	۱- فرقه ها یا عرفان های مدعی دین.
۴۰.....	الف - سای بابا.
۴۱.....	ب - اوشو.
۴۴.....	ج - اکنکار.

۴۶.....	د - عرفان حلقه
۵۰ .....	ه - دالایی لاما
۵۱.....	۲ - فرقه ها یا عرفان های غیر دینی
۵۲.....	الف - پائلو کوئیلو
۵۴.....	ب - شیطان پرستی
۵۷.....	۳ - فرقه ها یا عرفان های دارای منشأ دینی
۵۷.....	الف - وهابیت
۶۰ .....	ب - بهائیت
۶۲.....	ج - غالیان
۶۶.....	د - کابala
۶۸.....	فصل چهارم: تهدیدها و آسیب ها و پیشنهادات
۶۹.....	الف - تهدیدها و آسیب ها
۶۹.....	ب - نفی شریعت
۷۰ .....	ج - تبیین ناصحیح خداوند
۷۰ .....	د - خردستیزی و منطق گریزی
۷۰ .....	ه - خودمحوری معنوی به جای خدا محوری
۷۱ .....	و - اشاعه‌ی بی‌بندو باری و فساد
۷۲ .....	و - انکار معاد و طرح مسئله تناسخ
۷۴ .....	۲ - پیشنهادها
۷۶.....	نتیجه
۷۷.....	منابع و مأخذ